

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

5 februari 2009

5 février 2009

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**betreffende een betere bescherming
van jonge kinderen tegen de praktijken
op de mobiele-telefoonmarkt**

(ingediend door mevrouw Valérie Déom c.s.)

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

**visant à renforcer la protection des jeunes
enfants face au marché de
la téléphonie mobile**

(déposée par Mme Valérie Déom et consorts)

cdH	:	centre démocrate Humaniste			
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams			
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen			
FN	:	Front National			
LDD	:	Lijst Dedecker			
MR	:	Mouvement Réformateur			
N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie			
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten			
PS	:	Parti Socialiste			
sp.a	:	Socialistische partij anders			
VB	:	Vlaams Belang			

<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties:</i>			<i>Abréviations dans la numérotation des publications:</i>		
DOC 52 0000/000:	Parlementair document van de 52 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer		DOC 52 0000/000:	Document parlementaire de la 52 ^{ème} législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden		QRVA:	Questions et Réponses écrites	
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)		CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)	
CRABV:	Beknopt Verslag (blauwe kaft)		CRABV:	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)	
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)		CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)	
PLEN:	Plenum		PLEN:	Séance plénière	
COM:	Commissievergadering		COM:	Réunion de commission	
MOT:	moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)		MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	

<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>			<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>		
<i>Bestellingen:</i>			<i>Commandes:</i>		
Natieplein 2			Place de la Nation 2		
1008 Brussel			1008 Bruxelles		
Tel.: 02/ 549 81 60			Tél. : 02/ 549 81 60		
Fax: 02/549 82 74			Fax : 02/549 82 74		
www.deKamer.be			www.laChambre.be		
e-mail: publicaties@deKamer.be			e-mail: publications@laChambre.be		

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Vroeger werd een gsm beschouwd als een prestigeobject, of als iets dat alleen voor een welbepaalde socio-professionele «bovenlaag»-elite weggelegd was. Geleidelijk is het mobieltje echter uitgegroeid tot een echt massaproduct. Zowel in ons land als elders behoort de mobiele telefoon dus voortaan tot het dagelijkse leven. Zo komt het dat in 2006 op een totale bevolking van 10 511 382 personen er 9 659 819 een gsm gebruiken.

De laatste bevolkingsgroep die nog niet in contact kwam met het veralgemeende gsm-gebruik, was die van de jonge kinderen. Dat neemt niet weg dat de handel gerichte pogingen onderneemt om die specifieke, «onbereikbare» categorie toch aan te spreken door kindvriendelijke toestellen op de markt te brengen. Reeds in november 2004 woedde een debat over de commercialisering in België van mobieltjes voor jonge kinderen. Het bewuste toestelletje, dat destijds de naam «*Mymo*» kreeg, zou in 2006 op de Belgische markt komen. De mobieltjes werden evenwel niet in de handel gebracht bij gebrek aan «betrouwbare producenten».

Het debat werd onlangs heropend omdat een in kindertainment gespecialiseerde onderneming (Disney) en een mobiele-telefoonoperator (Belgacom) plannen koesteren om in ons land een mobieltje met een beperkt aantal functies uit te brengen, louter voor kinderen. Het toestel is specifiek ontworpen voor kinderen van vier tot tien jaar en heeft meer weg van een speeltje dan van een mobieltje voor volwassenen. Het gaat om een bontgekleurd – en voor de doelgroep dus aantrekkelijk – toestel dat over drie of vier toetsen beschikt, die verbonden zijn met een aantal door de ouders voorgeprogrammeerde nummers. Je kan er dus geen sms'jes of mms'jes mee versturen, foto's mee maken of muziek mee beluisteren. Om het toestel aan «het kind» te brengen, wordt voornamelijk het argument «veiligheid» uitgespeeld: de ouders kunnen hun kind altijd bereiken, ongeacht waar het zich bevindt, en omgekeerd.

Vier jaar na de eerste poging om soortgelijke toestellen op de Belgische markt te introduceren, mogen de verkoopstrategieën dan wel veranderd zijn, maar blijven vragen rijzen over het streven om van jonge kinderen een nieuwe doelgroep te maken.

Nu heeft iedere fabrikant weliswaar het recht producten te ontwerpen die op specifieke doelgroepen zijn gericht en kan iedere ouder uiteraard beslissen zijn kind – ongeacht de leeftijd ervan – al of niet een mobieltje

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Autrefois désigné comme objet de prestige ou réservé à une «élite» socioprofessionnelle, le GSM est devenu progressivement un véritable produit de masse. En Belgique comme ailleurs, les téléphones portables font donc désormais partie de la vie quotidienne. C'est ainsi qu'en 2006, l'on comptait 9 659 819 raccordements à un GSM pour une population totale de 10 511 382 personnes.

Dernière catégorie de la population à ne pas être confrontée par la généralisation du GSM et de son usage: les jeunes enfants. Pourtant, de manière ponctuelle, des commerciaux tentent de cibler spécifiquement cette catégorie leur échappant en lançant sur le marché des appareils spécifiques. En novembre 2004 déjà, la polémique sur la commercialisation en Belgique de GSM adaptés aux jeunes enfants avait fait rage. Le portable, répondant alors au nom de «*Mymo*», devait être lancé sur notre marché en 2006. La commercialisation du produit avait cependant été repoussée faute de «fabricants fiables».

Récemment, une entreprise spécialisée dans le domaine de l'enfance (Disney) et un opérateur de téléphonie mobile (Belgacom) relançaient le débat en projetant de lancer dans notre pays un téléphone portable à fonctions limitées, destiné uniquement aux enfants. L'appareil est spécialement conçu pour les enfants âgés de quatre à dix ans et ressemble plus à un jouet qu'aux téléphones portables des «grands». Très coloré et donc attractif pour le public ciblé, il est doté de trois ou quatre touches, reliées à quelques numéros préenregistrés par les parents. Il n'y a donc pas moyen d'émettre de SMS, de MMS, de prendre des photos ou d'écouter de la musique. L'argument de vente principal est celui de la sécurité. Où que l'enfant soit, les parents pourront le joindre et inversement.

Quatre ans après la première tentative d'introduction de ce type d'appareil sur le marché belge, les tactiques commerciales changent, mais les questionnements demeurent devant cette volonté de faire des jeunes enfants un nouveau public cible.

Même si chaque fabricant a le droit de concevoir des produits destinés à des cibles de consommateurs particuliers, même si chaque parent peut décider d'offrir un GSM à son enfant quel que soit son âge, il revient au

cadeau te doen. Dat belet echter niet dat het tot de taak van de politieke wereld behoort zich te beraden over de grenzen die aan bepaalde markten, *in casu* de mobiele telefoniemarkt, moeten worden gesteld. Moet een kind tussen vier en tien jaar zo nodig een gsm hebben? Is het noodzakelijk dat een zeer jong kind toegang heeft tot een mobieltje? Gaat het daarbij om een reële behoefte? Komt het «cadeau geven» van een gsm aan een jong kind niet in de eerste plaats neer op een poging om al te vroegtijdig een welbepaald consumptiegedrag te ontwikkelen? Moet zo'n kind het mikpunt worden van reclamecampagnes waarvan de apodictische boodschap luidt dat het ook absoluut een gsm behoeft? Wordt op die manier niet kunstmatig een nieuwe behoefte gecreëerd? Geeft men de ouders aldus geen vals gevoel van veiligheid?

Die – ogenschijnlijk triviale – vragen verwijzen in feite naar een aantal echte samenlevingsvraagstukken met betrekking tot domeinen zoals het gebruik van telecomcommunicatiemiddelen, de opvoeding en misschien zelfs de gezondheid van de kinderen.

Naast die aspecten van opvoedkundige aard zijn er immers blijkbaar redenen om zich zorgen te maken over de lichamelijke en de geestelijke gezondheid van de gsm-gebruikers, in het bijzonder die van jonge kinderen.

Het onderzoek *Interphone*, dat onlangs door het *International Agency for Research on Cancer (IARC)* werd uitgevoerd, leverde resultaten op die op zijn minst vragen doen rijzen¹. Men moet weliswaar rekening houden met een zekere foutenmarge en wachten op de definitieve resultaten om de vereiste maatregelen te nemen. Niet alleen de kankerspecialisten, maar ook andere gezondheidswerkers proberen de bevolking te wijzen op de mogelijke risico's van het gebruik van gsm's op de geestelijke en de lichamelijke gezondheid, meer bepaald op die van jonge kinderen. In maart 2007 is de vereniging *Beperk de straling*, bestaande uit dertig Vlaamse kinderartsen, gestart met een petitie om het gebruik van mobieltjes door kinderen jonger dan zestien jaar te verbieden². Volgens de vereniging zijn de hersenen van kinderen tot hun zestiende bijzonder kwetsbaar en staat het zo goed als vast dat het gebruik van een gsm voor kinderen ernstige gezondheidsrisico's inhoudt³.

Is het, in het besef dat tot dusver nog altijd niet bewezen is dat het gebruik van een gsm geen

monde politique de s'interroger sur les limites qui doivent encadrer certains marchés, en l'occurrence ici celui de la téléphonie mobile. Un enfant de quatre à dix ans doit-il avoir un GSM? Est-il nécessaire qu'un très jeune enfant ait accès à un mobile? Est-ce un réel besoin? «Offrir» un GSM à un jeune enfant ne revient-il pas à tenter d'abord de développer précocement un comportement de consommation? Doit-il être la cible de campagnes publicitaires décrétant qu'il doit lui aussi avoir son GSM? N'est-ce pas créer artificiellement un nouveau besoin? N'est-ce pas non plus «offrir» aux parents une illusion de sécurité?

Sous ces questions en apparence anodines, se posent en réalité de véritables questions de société qui s'inscrivent dans les domaines de l'usage des télécommunications, de l'éducation et peut-être même de la santé des enfants.

En effet, outre ces aspects d'ordre éducatif, il semble qu'il y ait des raisons légitimes de s'inquiéter pour la santé physique et mentale des usagers de téléphones portables, particulièrement chez les jeunes enfants.

Une récente étude, *Interphone*, menée par le Centre international de Recherche sur le Cancer (CIRC), livre des résultats à tout le moins interpellants¹. Il faut certes tenir compte des biais de l'étude et attendre les résultats définitifs pour prendre les mesures nécessaires. Outre les cancérologues, d'autres professionnels de la santé tentent de tirer la sonnette d'alarme sur les risques potentiels du GSM sur la santé mentale et physique et plus particulièrement lorsque les utilisateurs sont des jeunes enfants. En mars 2007, un groupe de trente pédiatres flamands, réunis dans l'association «*Beperk de straling*» (Limitez les irradiations), a lancé une action (pétition) dans le but de faire interdire l'usage des téléphones mobiles aux moins de seize ans². Selon l'association, jusqu'à l'âge de seize ans, le cerveau des enfants est particulièrement vulnérable et il est quasiment prouvé que l'usage de GSM par des enfants comporte de graves dangers pour la santé³.

Sachant que l'usage du GSM n'est à ce jour toujours pas certifié sans risque pour la santé et ce plus encore

¹ Beschikbaar op <http://www.sante-environnement.be/spip.php?article85>, geraadpleegd op 20 oktober 2008.

² «*Mobiele telefoons zijn geen speelgoed*», in: *De Standaard*, 14 maart 2007, beschikbaar op: <http://home.scarlet.be/~tsf94646/001/index.htm>, geraadpleegd op 20 oktober 2008.

³ Het Laatste Nieuws, 13 maart 2007.

¹ Disponible sur <http://www.sante-environnement.be/spip.php?article85>, consulté le 20 octobre 2008.

² «*Mobiele telefoons zijn geen speelgoed*», dans: *De Standaard*, 14 mars 2007, disponible sur: <http://home.scarlet.be/~tsf94646/001/index.htm>, consulté le 20 octobre 2008.

³ *Het Laatste Nieuws*, 13 mars 2007.

gezondheidsrisico's oplevert, en al helemaal niet in het geval van kinderen, van wie de hersenen nog niet volledig ontwikkeld zijn, dan wel verstandig het gebruik van een mobieltje door zeer jonge kinderen aan te moedigen? Moet het voorzorgsbeginsel niet strikter worden gehanteerd ten aanzien van kinderen?

Met betrekking tot de geestelijke gezondheid bestaat een reëel verslavingsgevaar, dat in omgekeerde evenredigheid stijgt met de leeftijd. Hoe jonger het kind, hoe hoger het risico dat het later een verslaving ontwikkelt. Een gsm-verslaving is vergelijkbaar met een verslaving aan het internet of aan videospelletjes. Twee recente onderzoeken – een in Japan en een in Australië – hebben dat aspect van het knelpunt voor het voetlicht gebracht⁴.

In 2004 heeft de PS-Kamerfractie reeds gereageerd door te wijzen op de mogelijke negatieve gevolgen van het gebruik van soortgelijke toestellen. Er werd een voorstel van resolutie ingediend tot omkadering van de mobiele telefonie markt teneinde te voorkomen dat de fabrikanten zich op de doelgroep van de jonge kinderen zouden richten (DOC 51 1383/001), dat evenwel niet besproken werd. In het licht van de recente onderzoeken wordt nu nogmaals een voorstel van resolutie ingediend, dat in het verlengde ligt van dat van 2004.

De indieners wensen derhalve dat diverse maatregelen worden genomen – gebaseerd op voorlichting en risicopreventie door de verkoop van die toestellen te verbieden –, om elk gezondheidsrisico voor de jonge gebruikers te voorkomen, om te beletten dat jonge kinderen een commercieel doelwit worden, alsook om opvoedkundig redenen.

pour les enfants dont le développement cérébral n'est pas encore abouti, est-il vraiment raisonnable d'encourager son utilisation par les plus jeunes? Ne devons-nous pas à l'égard des enfants appliquer plus strictement un principe de précaution?

En termes de santé mentale, il existe un risque réel d'accoutumance, qui augmente de façon inversement proportionnelle à l'âge. Plus on est jeune, plus les risques de développer une accoutumance plus tard sont grands. La dépendance au GSM est comparable à celle observée à l'égard d'Internet ou des jeux vidéo. Deux études récentes, l'une japonaise, l'autre australienne mettent en avant cette facette du problème⁴.

En 2004, le groupe PS de la Chambre des représentants avait déjà réagi en évoquant les possibles effets pervers d'un tel appareil. Une proposition de résolution visant à encadrer le marché de la téléphonie mobile afin d'éviter que les jeunes enfants ne soient une cible pour les fabricants avait été déposée (DOC 51 1383/001), mais non examinée. À la lumière de l'actualité récente, la présente proposition de résolution s'inscrit dans la continuité de celle déposée en 2004.

Les auteurs souhaitent donc que soient prises diverses mesures – basées sur l'information et la prévention des risques via l'interdiction de vendre ce produit – afin d'éviter tout risque pour la santé des jeunes utilisateurs, pour notre système éducatif et pour éviter que les jeunes enfants ne soient pris comme cibles commerciales.

Valérie DÉOM (PS)
André FRÉDÉRIC (PS)
Karine LALIEUX (PS)
Sophie PÉCRIAUX (PS)

⁴ Philippe LAMBERT, «Les pièges du portable», beschikbaar op: <http://recherche-technologie.wallonie.be/fr/particulier/menu/revue-athena/par-numero/n-234-octobre-2007/psychologie/index.html?PROFIL=PART>, geraadpleegd op 20 oktober 2008.

⁴ Philippe LAMBERT, «Les pièges du portable», disponible sur: <http://recherche-technologie.wallonie.be/fr/particulier/menu/revue-athena/par-numero/n-234-octobre-2007/psychologie/index.html?PROFIL=PART>, consulté le 20 octobre 2008.

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

DE KAMER VAN VOLKSVERTEGENWOORDIGERS,

A. wijst erop dat bepaalde grote ondernemingen die actief zijn op de markt van de mobiele telefonie jonge kinderen willen aanmerken als een potentiële doelgroep, door voor hen specifieke mobieltjes te ontwerpen;

B. verwijst naar de mogelijke risico's, meer bepaald voor de geestelijke gezondheid, welke soortgelijke toestellen met zich kunnen brengen;

C. attendeert erop dat, wat de geestelijke gezondheid betreft, het reële gevaar voor verslaving toeneemt in omgekeerde evenredigheid met de leeftijd;

D. geeft aan dat het op de Belgische markt brengen van mobieltjes voor kinderen van vier tot tien jaar kunstmatig een nieuwe behoefte dreigt creëren;

VRAAGT DE REGERING:

1. de reclamecampagnes te verbieden die het gebruik van mobieltjes aanprijzen en gericht zijn op jonge kinderen;

2. wetenschappelijk onderzoek te voeren – of eraan mee te werken – naar de mogelijke risico's van het gebruik van mobieltjes die specifiek bedoeld zijn voor kinderen van vier tot tien jaar;

3. na te gaan of het niet mogelijk is tijdelijk de verkoop van soortgelijke mobieltjes op ons grondgebied te verbieden, op zijn minst zolang er twijfel bestaat over de mogelijke risico's van het gebruik ervan;

4. wetenschappelijk onderzoek te doen – of daaraan mee te werken – naar het gsm-gebruik van kinderen van vier tot tien jaar, meer bepaald op het gebied van hun geestelijke gezondheid (gewenning, verslaving enzovoort);

5. voorlichtingscampagnes voor de ouders op touw te zetten over de voordelen en de risico's van het gebruik van mobieltjes door jonge kinderen, en in het bijzonder de klemtoon te leggen op de verspreiding van praktische adviezen met het oog op een rationeel, beperkt mobieltjesgebruik.

12 januari 2009

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

LA CHAMBRES DES REPRÉSENTANTS,

A. considérant la volonté affichée par certaines grandes entreprises actives sur le marché de la téléphonie mobile de considérer les jeunes enfants comme un groupe cible potentiel en créant des GSM spécifiques;

B. considérant les risques potentiels, notamment sur le plan de la santé mentale, que peuvent représenter de tels appareils;

C. considérant qu'en santé mentale, le risque réel d'accoutumance augmente de façon inversement proportionnelle à l'âge;

D. considérant que le fait de mettre sur le marché belge des GSM destinés aux enfants de quatre à dix ans risque de créer artificiellement un nouveau besoin;

DEMANDE AU GOUVERNEMENT:

1. d'interdire les campagnes publicitaires vantant l'usage de GSM et visant comme groupe cible les jeunes enfants;

2. de mener – ou de collaborer à – des recherches scientifiques sur les risques éventuels que peuvent présenter l'usage d'un GSM spécifique destiné aux enfants de quatre à dix ans;

3. d'examiner la possibilité d'interdire temporairement la vente de tels appareils sur notre territoire, du moins tant que les doutes quant aux risques éventuels engendrés ne seront pas définitivement levés;

4. de mener – ou de collaborer à – des recherches scientifiques sur l'usage de GSM chez les enfants de quatre à dix ans, notamment en termes de santé mentale (phénomène d'accoutumance, de dépendance, etc.);

5. de mener des campagnes d'information destinées aux parents, sur les avantages et les risques liés à l'utilisation de GSM par de jeunes enfants et d'insister en particulier sur des conseils pratiques pour une utilisation rationnelle, non prolongée.

12 janvier 2009

Valérie DÉOM (PS)
André FRÉDÉRIC (PS)
Karine LALIEUX (PS)
Sophie PÉCRIAUX (PS)